

DPP-RO

Personalitatea

Dorin Stanciu

04 November, 2020

Abstract

© material protejat de drepturi de autor.

Contents

Introducere	2
Perspective clasice asupra personalității	3
Conceptul de trăsătură	4
Fenotipal vs. genotipal și observabil vs. postulat rațional	5
Aspecte fundamentale ale operaționalizării personalității în termenii teoriei trăsăturilor	6
Evaluarea (măsurarea) personalității	7
Fidelitatea (consistența internă)	7
Validitatea	10
Masurarea/evaluarea personalității	12
Considerente generale	12
References	17

Introducere

–(Hogan et al., 1997)

Miller și Shelly (2000) fac observația, corectă, că este ușor să vorbim despre personalitate, însă este mult mai dificil să o definim suficient de adecvat/bine. Este ușor de formulat observații, chiar și de nespecialiști. Pe de o parte, cu toții suntem capabili de observații de finețe, corecte, și utile, chiar dacă, cel mai adesea ele sunt parțiale/punctuale. Pe de altă parte, complexitatea și pervazivitatea aspectelor care interesează personalitatea sunt atât de mari, încât ele sunt aproape imposibil de evitat, în special pentru aceia care, datorită profesiei sau altor motive, lucrează îndeaproape sau au de-a face adesea cu oamenii.

Începuturile preocupărilor științifice și coagularea unor termeni precum „personalitate” și „caracter” se regăsesc în anii 1930, datorită contribuțiilor unor cercetători și oameni de știință precum [Adler](#), [Jung](#), [Spearman](#), [Frenkel-Brunswik](#), [Rosenzweig](#), and [MacKinnon](#). Însă, cea mai importantă contribuție, de departe, la dezvoltarea inițială a „personologiei” (studiul personalității umane) a avut-o [Gordon Allport](#).

La acea vreme, psihologia experimentală era preocupată în principal de studiul unor fenomene individuale și observabile direct, bine diferențiate de context, precum comportamente specifice. Dincolo de această abordare „atomică”, psihologia experimentală mai căuta „legități” universale, aplicabile tuturor indivizilor. Prin contrast, studiul personalității promova (și asuma) fenomene ascunse, subiacente, neobservabile direct. Mai mult, se căutau resorturi ascunse ale individului per ansamblu, într-o abordare holistică, precum și identificarea aspectelor care diferențiază indivizii între ei dar și a acelor aspecte sub care suntem similari.

De-a lungul istoriei formării sale ca știință, studiul personalității a evoluat de la focusarea pe factorii motivaționali, iar mai apoi pe factorii de diferențiere inter-individuală, înspre teorii integrative psihodinamice și ale învățării, până la teorii bazate pe “factori” de personalitate (cu susținerea statistico-matematică subiacentă). Privind retrospectiv, în lumina nivelului de cunoaștere existent, această evoluție este și firească și fluidă. De asemenea, în relație cu dezvoltarea personologiei, mai trebuie amintit că, în paralel a existat și o creștere a interesului și preocupărilor de cercetare privind constructele de personalitate¹.

---

¹Cele patru mari constructe ale vremii au fost *autoritarianismul*, *motivația de performanță* (*achievement motivation*), *anxietatea*, și *independența de context* (*field independence*)

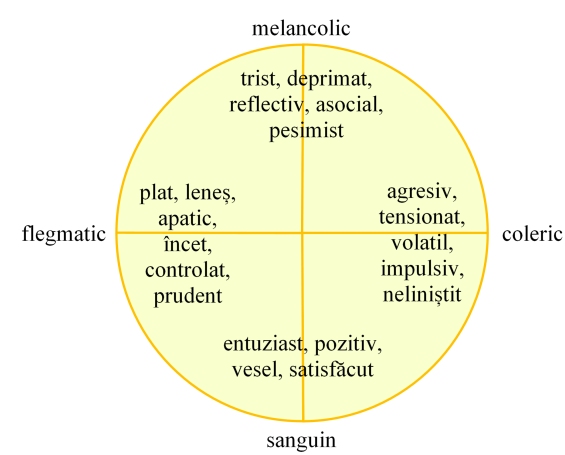
Perspective clasice asupra personalității

– (Chamorro-Premuzic & Furnham, 2005) []

Anii 1930 au marcat începuturile personologiei ca știință, însă încercările de a clasifica și a descrie/explica oamenii și comportamentul lor sunt, probabil, la fel de vechi ca și omeniirea însăși. Încă din antichitate, anumite caracteristici comportamentale, precum rapiditatea în reacții și gândire, sau iritabilitatea și opusul ei, calmitatea, au sugerat ideea că oamenii s-ar putea grupa distinct în funcție de asemenea caracteristici.

Hippocrates și Galen, încă de acum 2000 de ani, au diferențiat între tipurile sanguin, coleric, flegmatic, și melancolic. Per ansamblu, tipologia care se desprinde din această perspectivă asupra diferențelor dintre oameni este cunoscută sub numele de **temperament**. Cei mai impulsivi și ușor iritabili sunt denumiți “colerici”, în timp ce aceia calmi și pasivi, până la a părea impasibili, sunt numiți “flegmatici”. Cei tăcuți și retrași, gânditori și contemplativi au fost numiți “melancolici”, în timp ce aceia care păreau cel mai echilibrați au fost numiți “sanguini”.

Încă de pe atunci, vechii greci considerau că aceste tipologii ținneau de natura internă a individului, și le atribuiau, în mod naiv, desigur, unor umori (fluide) tipice fiecărui grup în parte. Mai specific, dominanța uneia sau alteia dintre aceste “umori” (*i.e.*, sânge, bila neagră, bila galbenă, sau, respectiv mucusul/flegma), sau echilibrul lor, ar fi cauza formării unuia sau altuia dintre cele patru temperamente. În această conceptualizare, o dominanță a bilei galbene ar fi responsabilă pentru temperamentul coleric, bila neagră pentru cel melancolic, flegma pentru cel flegmatic, iar sângele pentru cel sanguin.

Deși, în lumina cunoștințelor pe care le avem astăzi, explicațiile vechilor greci, atribuite “umorilor” dominante, ne apar imediat ca neștiințifice, diferențele identificate de ei sunt totuși observabile și reale. Așadar, este de înțeles de ce chiar și în secolul XX, oamenii de știință le-au luat în serios și au încercat să găsească explicații științifice pentru aceste diferențe.

Eysenck² a încercat o fundamentare științifică a temperamentelor prin descrierea lor pe un sistem cartezian (ortogonal/independent) compus din continuumurile dimensiunilor *extraversiune* și *neuroticism*. În această conceptualizare, flegmaticul se situează înspre extrema minimă a neuroticismului iar colericul se plasează înspre extrema maximă a neuroticismului, în timp ce melancolicul și sanguinul se distribuie dinspre un minim înspre un maxim de extraversiune.

Nu insistăm mai mult, aici, pe bazele istorice și pe munca de pionierat în psihologie. Pe de o parte, aspectele criticabile depășesc obiectivele educaționale ale acestui curs, iar pe de altă parte, astăzi, accentul se pune mai mult pe valoarea predictivă a măsurării diferitelor aspectelor de personalitate și mai puțin pe aspectul lor descriptiv. Dar, descrierile anterioare sunt importante sub aspectul depășirii psihologiei de simț comun, accesibilă oricui (cu limitările și erorile inerente), și plasării pe o poziție de cunoaștere validă și actuală, necesară portofoliului de competențe al profesiei didactice.

Conceptul de trăsătură

Trăsăturile au fost definite ca fiind patternuri stabile³ în gândire, emoționalitate, sau comportament, care diferențiază între indivizi. Însă, această conceptualizare nu a fost scutită de critici. Una dintre cele mai importante abordări critice la adresa existenței trăsăturilor, *provocarea situațională/contextuală*, reclamă/atacă în principal stabilitatea în timp a trăsăturilor.

Ca argument fundamental al criticii formulate, abordarea *situațională/contextuală*⁴ invocă una dintre legile fundamentale ale behaviorismului/comportamentalismului, conform căreia răspunsul comportamental (R) este funcție directă a stimulului (S), într-o relație particulară și indisolubilă ($S \rightarrow R$). Deși potențial seducătoare, și aparent suficientă, această argumentație este mai degrabă una filosofică decât una susținută factual.

Contra-argumente la *provocarea situațională/contextuală*

1) Însăși postularea unei relații stimul situațional (sau a influenței situaționale)

²a nu fi confundat cu fiul său, Michael Eysenck, un alt mare psiholog

³*consistent*, în engleză, în original

⁴această sintagmă indică/postulează dependența de situație/context a comportamentului, și, consecutiv, lipsa unei stabilități temporale/consistențe suficiente pentru a vorbi de trăsături

presupune existența unei *capacități* individuale de a fi influențat, capacitate care nu poate apare și dispăre din senin, ci este persistentă.

2) Indivizii răspund diferit la același stimul. Acest lucru este explicabil prin existența unor diferențe inter-individuale (așa cum postulează teoria trăsăturilor) și, prin extensie, de diferențele între personalitățile indivizilor.

3) A poseda trăsături înseamnă să reacționezi consistent (într-o manieră stabilă/similară) la aceeași situație, și nu în situații diferite. Cu această observație, proponentii și susținătorii teoriei trăsăturilor contra-argumentează că inconsistența în răspunsul/reacția persoanelor în situații diferite este irelevant pentru validitatea conceptului de trăsătură (caracteristica sării de a se dizolva în benzină nu are nicio relevanță pentru caracteristica sării de a se dizolva în apă).

4) A avea trăsături nu înseamnă că reacțiile/răspunsurile individului trebuie să fie absolut identice de fiecare dată. Nu doar că teoria trăsăturilor nu reclamă o stabilitate perfectă a răspunsurilor/reacțiilor persoanei, dar indică/recunoaște și că reacțiile sunt dependent și de alte variabile (nu doar de personalitate).

5) Inconsecvența comportamentală (la nivel de reacții/răspunsuri) nu este un argument fundamental și suficient pentru a afirma inconsistența internă. Simpla variabilitate externă a comportamentului (reacției/răspunsurilor) nu înseamnă că la nivel intern nu există stabilitate. Precum și în argumentul de la punctul anterior, pot exista și alte variabile influențatoare. În plus, diferențele pot fi un produs al măsurătorii/cuantificării diferite.

Fenotipal vs. genotipal și observabil vs. postulat rațional⁵

Prin analogie cu biologia, unde genotipul este fundamentul ascuns, dar real și determinant, iar fenotipul este multitudinea de manifestări observabile, dar derivate din interacțiunile și combinațiile genetice, în personologie se vorbește de trăsături externe, care sunt observabile direct (*i.e.*, cele comportamentale) și de trăsături interne (*i.e.*, cele cognitive și emoționale). Unul dintre cele mai importante principii în personologie (deși nu scutit de critici), legat de această conceptualizare intern vs. extern, este că trăsăturile externe, observabile direct, sunt accesibile pentru măsurare și evaluare obiectivă, în timp ce cele interne sunt doar inferabile pe baza celor dinainte.

Mai jos este prezentată schematic evoluția explicativă conform teoriei trăsăturilor.

---

⁵În logică, deducția este întotdeauna corectă dacă premisele sunt corecte, în timp ce inferența este o procedură mai generală și se referă la orice fel de raționament prin care se ajunge la o concluzie. În acest context, postularea rațională este o inferență

interior vs exterior	dogma/teoria vs empiric/faptic	explicat vs nonexplicat
act comportamental: "Florin l-a lovit pe Mihai"	fapt	non-explicant explicat
↑ trăsătură comportamentală: agresivitatea	↑ lege/legitate	↑ explicant explicat
↑ trăsătură internă: (afect) agresiv	↑ asumpție dogmatică/teorie	↑ explicant ne-explicat

Explicarea comportamentului în termeni de trăsături (*e.g.*, Florin l-a lovit pe Mihai deoarece Florin e agresiv) este adesea criticată ca fiind mai degrabă o descriere decât o explicație. Mai concret, Florin e agresiv e doar o descriere, un nume dat situațiilor relativ stabile în care Florin lovește. Așadar, criticii teoriei trăsăturilor acuză o logică circulară și lipsită de explicație reală. Un alt exemplu ar fi diagnosticarea unei persoane cu *cardiopatie* sau *nefropatie*. Deși aparent explicativă, *cardiopatia* desemnează situația în care *inima e bolnavă/suferă*, dar nu explică, în realitate, cauza pentru care organismul e în distress.

Aspecte fundamentale ale operaționalizării personalității în termenii teoriei trăsăturilor

1. Actorul (agentul comportamentului) experimentează (trăiește) direct propriile trăsături interne, dar observatorii (externi) trebuie să inferențieze trăsăturile interne ale altora
2. Observatorii pot experimenta direct trăsăturile externe ale altora, dar actorii trebuie să-și inferențieze propriile lor trăsături externe
3. Mecanismele defensive pot să obtureze auto-evaluarea
4. Acordul inter-observatori necesită o conceptualizare similară
5. Validitatea evaluării observatorilor trăsăturilor externe este presupusă aproape automat/implicit

Evaluarea (măsurarea) personalității

Fidelitatea (consistența internă)

Definiție

La bază, **fidelitatea**⁶ este un construct simplu. Fidelitatea este un indice al reproductibilității măsurării sau al consecvenței obținerii aceluiași rezultat, în condiții de testare similare (de unde și traducerea în lb. română prin *fidelitate*). În cadrul conceptual al *teoriei clasice a testelor*⁷, o măsurare (X; rezultat al unei observații) are două componente, *i.e.*, **scorul real** (T) și **eroarea de măsură** (E);

$$X = T + E$$

Din punct de vedere al calcului/conceptualizării matematice, scorul real (T) reprezintă media unui număr foarte mare (*i.e.*, suficient⁸ de mare) de măsurători privind un individ (obiect al observației). Prin contrast, eroarea de măsură combină toate influențele tranziente care pot afecta măsurarea scorurilor.

Asemenea influențe care pot induce erori de măsură includ:

1. aspecte legate de subiect⁹. De exemplu: concentrarea, sinceritatea, starea de sănătate, factori distractori, evenimente recente;
2. aspecte legate de contextul testării (măsurării). De exemplu, stimuli concurenți, fluctuații ale caracteristicilor fizice ale mediului (*e.g.*, zgomote);
3. aspecte legate de examinator. De exemplu, idiosincrazii și biasări particulare examinatorului (*e.g.*, prejudecăți, inconsistență în relaționarea cu subiecții, etc.);

---

⁶în practică, în raportarea rezultatelor, în literatura dominantă internațională, este folosită sintagma *consistența internă* pentru raporta rezultatele analizelor de fidelitate deoarece cvasi-majoritatea studiilor raportează procedura de analiză a consistenței interne

⁷*classical test theory*, în engleză, în original

⁸condiție de semnificativitate statistică

⁹în ultimele decenii se promovează și se folosește termenul *participanți*; cel mai adesea, motivul invocat este acela că ar putea induce o imagine negativă persoanelor care dau testul; deoarece eu nu am reușit să identific nicio încălcare a eticii sau vreo nuanță ofensativă, voi folosi acest termen consecvent cu exprimarea autorilor ale căror materiale le folosesc în elaborarea acestui curs

4. caracteristici ale instrumentelor de măsură. De exemplu, probleme inopinate ale echipamentelor de măsură/înregistrare, etc.

O noțiune fundamentală în *teoria clasică a testelor* este cea de **formă paralelă a unui test**. Mai precis, este presupus (și căutat de reprodus în practică, pentru confirmare) că orice test are una sau mai multe forme paralele, iar acestea au aceeași medie, varianță, și caracteristici ale distribuției, ca și forma originală. În plus, formele paralele corelează identic între ele, precum și cu criteriul (sau măsurile criteriului) în eșantioane (suficient¹⁰ de) mari.

Conform asumpțiilor (cadrului teoretic de lucru) de mai sus, scorul real (T) este considerat independent de eroarea de măsură (E). Consecutiv, varianțele (felul în care variază) erorii și a scorului real pot fi însumate pentru a da varianța scorului observat. Sau, alternativ, varianța scorului observat poate fi considerată ca fiind compusă din varianța scorului real însumată cu varianța erorii de măsură¹¹.

$$\sigma_X^2 = \sigma_T^2 + \sigma_E^2$$

În acest cadru de lucru, fidelitatea este definită ca proporția sau raportul dintre varianța scorului real raportată la varianța scorului observat:

$$\rho_{XX} = \frac{\sigma_T^2}{\sigma_X^2}$$

Evaluarea practică a fidelității

Metoda consistenței interne Consistența internă reprezintă “gradul de acord” sau de “similaritate” a itemilor (*e.g.*, întrebările unui test). Măsurarea ei se face împărțind în jumătăți itemii unui test și calculând corelația scorurilor la cele două jumătăți. Unul dintre indicii de consistență internă cei mai utilizați este α Cronbach, care se calculează făcând media corelațiilor tuturor înjumătățirilor posibile ale itemilor testului.

O mențiune importantă legată de α Cronbach este că depinde de numărul de itemi folosiți (crește odată cu creșterea numărului de itemi folosiți). Prin urmare, această caracteristică a lui α Cronbach este importantă pentru cei care doresc să construiască teste și care urmăresc să aibă un număr relativ mic de itemi. În mod concret, α Cronbach este considerată o măsură a unui test *de o anumită lungime (număr de itemi)*.

¹⁰ condiție de semnificativitate statistică

¹¹ fiind independente, varianțele lor nu se suprapun și pot fi considerate distincte

Metoda test-retest Această metodă abordează problema stabilității (temporale a) constructelor de personalitate. Ea constă în calcularea coeficientului de corelație Pearson între scorurile subiecților la o testare efectuată la momentul T1 și o testare ulterioară, la momentul T2.

La baza folosirii acestei metode stau două asumptii principale (axiomatice):

1. nivelurile abilității sau trăsăturii măsurate la un subiect nu se schimbă între cele două momente ale testării;
2. subiecții nu își reamintesc nimic relevant care le-ar putea influența performanța (răspunsurile) la a doua administrare a testului.

În realitate, nivelurile trăsăturilor sau abilităților pot fluctua în timp, iar subiecții pot să-și reamintească aspecte de natură să le influențeze răspunsurile la o testare ulterioară. Așadar, cercetătorii sunt într-o căutare constantă a unui echilibru suficient sau acceptabil între o durată prea mare (care ar asigura uitarea, dar ar spori probabilitatea existenței fluctuațiilor nivelului trăsăturii/abilității măsurate) și o durată prea scurtă (care ar crește probabilitatea reamintirii, dar ar favoriza stabilitatea trăsăturilor/abilităților).

Concluzii privind evaluarea fidelității

Trebuie observat că cele două forme ale fidelității răspund unor cerințe diferite. Consistența internă se referă la consistența în alegerea itemilor și la fluctuațiile intra-test ale caracteristicilor subiecților. La rândul său, fidelitatea test-retest se referă la variațiile de la o zi la alta, de-a lungul timpului, în caracteristicilor subiecților.

Deși, în mod ideal, un test ar trebui să raporteze atât o bună fidelitate test-retest, cât și o bună consistență internă, în practică există situații în care această așteptare este nerealistă. Spre exemplu, măsurătorile privind afectivitatea/emoționalitatea, sunt adesea susceptibile să prezintă o bună consistență internă dar o stabilitate în timp discutabilă, și, consecutiv, o fidelitate test-retest fluctuantă.

Importanța fidelității în testare este ușor de observat. Pe de o parte, stabilitatea în timp contribuie la o bună predictivitate. Pe de altă parte, ea afectează în mod direct mărimea efectului pe care o variabilă-cauză o are asupra unei variabile-răspuns.

Validitatea

Validitatea reprezintă măsura în care dovezile empirice și justificarea/fundamentarea teoretică sprijină corectitudinea interpretărilor derivate din scorurile la test și alte date legate de măsurare. Această definiție este formulată intenționat la acest nivel de generalitate pentru a permite dezvoltări explicative ulterioare cu privire la a) relația dintre teoria constructelor și validitate, și la b) întărirea accentului care se pune pe validitatea de construct.

Clarificări conceptuale privind validitatea

1. Validitatea este o proprietate a *interpretării* unei măsuri, și nu măsura sau măsurarea în sine. Spre exemplu, pentru testul de inteligență Stanford-Binet există o corp masiv de dovezi experimentale care sprijină interpretarea rezultatelor ca fiind semnificative pentru inteligență la copii mici, mai puține dovezi pentru copii, și încă și mai puține pentru studenți.
2. Validitatea implică interpretarea (formularea unei ipoteze asupra) semnificației scorurilor la un test. Cu cât teoria este mai bine formulată (mai explicativă și mai încheată), cu atât e mai ușor pentru cercetător să identifice dovezile pro sau contra unei anumite interpretări a scorurilor.
3. Validitatea unei interpretări este întotdeauna bazată pe dovezile dominante existente, și se poate schimba cu timpul (și cu schimbarea balanței dovezilor). Este greșit să afirmi stabilirea validității interpretării unei măsuri/instrument de măsură – ea poate fi doar sprijinită într-o oarecare măsură de dovezile empirice.
4. Validitatea este dificil de operaționalizat și cuantificat în practică. Din acest motiv, pentru multă vreme, a existat o penurie de raportări ale validității în studiile științifice, iar când aceasta era totuși raportată, indicii furnizați se bazau pe corelațiile cu alte instrumente de măsură.

Forme ale validității

A. Validitatea de conținut Se referă la măsura în care semnificația acoperită (sau furnizată) de itemii unui instrument de măsură este similară cu cea furnizată de teoria constructului.

Aspecte problematice posibile:

1. Nereprezentarea sau reprezentarea slabă a unora dintre fațetele/dimensiunile

constructului în eșantionul itemilor folosiți.

2. Suprareprezentarea/inflația artificială a unora dintre fațete/dimensiunile constructului în eșantionul de itemi.
3. Măsurarea (neintenționată) a unor aspecte nerelevante pentru constructul teoretizat, care sunt totuși măsurate datorate biasării unora dintre itemi (*e.g.*, formularea într-o manieră dezirabilă social, bias de metodă comună, etc.).

B. Validitatea convergentă și divergentă Validitatea convergentă se referă la măsura în care itemii care se presupune că măsoară un anumit construct sau subconstruct/dimensiune “converg” în măsurarea acestuia. Sub aspect statistic, sau al aparatului matematic subiacent, itemii respectiv trebuie să “încarce”¹² suficient și să contribuie suficient la definirea constructului.

Validitatea divergentă se referă la măsura în care constructul măsurat este suficient de bine izolat față de alte constructe, mai mult sau mai puțin înrudite/similare. Statistic, aceasta înseamnă că itemii care definesc constructul (sau subconstructul/dimensiunea) în cauză nu contribuie la/nu măsoară și alte constructe.

Suport vizual pentru fidelitate și validitate

Figura de mai jos prezintă diferite combinații de validitate și fidelitate redusă, respectiv ridicată. La o primă vedere poate părea relativ dificil de înțeles, însă după lecturarea explicațiilor oferite mai sus, puteți reveni la figură ca la un marker vizual. În această analogie vizuală, punctele reprezintă aplicări diferite ale unui test. Cu cât punctele sunt mai apropiate unele de altele, cu atât fidelitatea (consistența) în testare e mai bună. De asemenea, cu cât punctele sunt mai apropiate de centrul țintei, cu atât validitatea testării este mai bună (nimerește ceea ce vizează de la bun început).

---

¹²*load*, în engleză, în original; corelația cu factorul-părinte

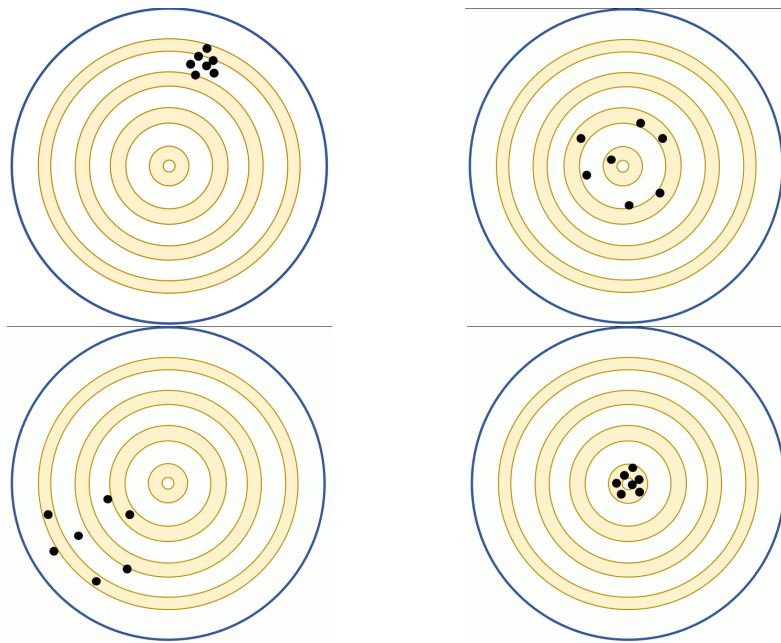

Figure 1: Diferite niveluri de validitate si fidelitate

În partea din stânga sus a figurii este prezentată o situație de fidelitate bună dar validitate proastă (punctele sunt relativ strâns grupate, dar toate au ratat ținta). În partea din dreapta sus este prezentată o situație de validitate relativ bună dar fidelitate proastă (punctele sunt foarte slab grupate, dar toate sunt într-o relativă proximitate de centru). Partea stânga-jos a figurii prezintă o situație de proastă validitate și proastă fidelitate (punctele sunt și dispersate și depărtate față de centrul țintei). Finalmente, în partea dreapta-jos a figurii este prezentată situația dezirabilă, de bună fidelitate și bună validitate (punctele sunt și strâns grupate și toate în apropierea centrului).

Masurarea/evaluarea personalității

Considerente generale

Evaluarea personalității este una dintre topicile cele mai de importante în psihologie. O bună definire și fundamentare teoretică este importantă, dar, finalmente, aplicabilitatea practică este cea care dă obiectivul final și motivează eforturile în acest domeniu. Dincolo de curiozitatea epistemică, există o varietate enormă de interese în a încadra corect oamenii în categorii cu sens care au valoare predictivă pentru comportamentele lor într-un anumit context sau rol.

Așadar, nu e de mirare că, de-a lungul timpului, au fost create poate mii de variante de inventare de personalitate, cu diferite grade de succes și de relevanță. De la recrutarea soldaților și a angajaților în anumite posturi, până la simple curiozități personale și compatibilități de cuplu, evaluarea personalității interesează aproape pe oricine la un moment dat în viața sa personală sau profesională.

Însă, varietatea enormă a “testelor” de personalitate face extrem de dificilă alegerea unuia adecvat sarcinii. De multe ori, managerii sau recruiterii sunt forțați să identifice rapid un inventar de personalitate pe care să îl folosească în justificarea deciziilor legate de personal. Însă, chiar și pentru psihologii care beneficiază de instruire specifică, identificarea “testului” corect (sau, mai bine zis, și corect și adecvat) este o sarcină foarte complexă, care necesită expertiză de specialitate autentică.

La o primă vedere, multe din instrumentarele de personalitate sunt relativ similare. Aproape toate constau în a-ți adresa un număr oarecare de întrebări, unele mai multe, altele mai puține, și se finalizează prin a-ți oferi câteva etichete/descriptori care, teoretic, ar trebui să îți definească personalitatea respondentului. Eventual, unele dintre sursele acestor inventare de personalitate îți indică sau îți recomandă că ar fi bine să folosești îndrumarea unui expert atunci când aplici și interpretezi rezultatele.

Pe internet, și chiar și în literatura accesibilă, se găsesc o multitudine de asemenea teste de personalitate. Trebuie remarcat că multe sunt oferite doar contra-cost, însă asta nu le face în mod automat mai bune (mai valide și mai utile) decât unele dintre cele gratuite. De asemenea, deși interpretarea lor pare relativ ușoară și directă, în special deoarece majoritatea “etichetelor” (categoriilor de personalitate) vin însoțite de descrieri suplimentare, în realitate, aceasta este o altă “capcană” a folosirii testelor de personalitate fără a avea cunoștințele și pregătirea (expertiza) necesare.

În câmp didactic, acest pericol al amatorismului și superficialității auto-suficiente trebuie evitat cu toată fermitatea. Cazurile în care profesorii nu îi cunosc celor cărora le predau sunt îngrijorător de dese, iar acuzele că acest fenomen se produce pe fondul unei carențe semnificative în pregătirea cadrelor didactice sunt justificate în bună măsură. Cunoașterea temeinică a unor cunoștințe fundamentale de personologie este imperativă pentru cadrele didactice, pentru că, în absența ei, nu se poate obține o educație adaptată, individualizată, și centrată-pe-elev în mod autentic.

Mai jos este prezentată o scurtă listă de website-uri care își promovează testele de personalitate, și care pot servi drept exemple bune de situații în care cei aflați în căutarea unor teste ar trebui să dea dovadă de (multă) circumspecție

și rezervare:

- <https://www enneagraminstitute.com/>;
- <https://www.gallup.com/cliftonstrengths/en/home.aspx>;
- <https://www.howtofascinate.com/about-the-personality-test>;
- <https://www.16personalities.com/>;
- <https://www.gotolaunchstreet.com/innovation-training-programs/whats-your-innovation-type/>;

Lista de mai sus este recomandată într-un articol din HuffingtonPost.com Inc, “5 Best Personality Tests For Personal and Professional Growth”, așa cum sunt foarte multe articole publicate pe internet. Din nefericire, marketingul agresiv și prezentările profesioniste foarte persuasive ale acestor website-uri/articole sunt suficient atractivitate pentru mulți dintre cei eventual interesați, care aleg să ignore verificările privind validitatea și valoarea științifică a respectivelor instrumente.

Prin contrast cu lista de mai sus, un exemplu de website online care permite aplicarea unui test de personalitate foarte cunoscut și acceptat pe larg în psihologia științifică este <https://openpsychometrics.org/tests/16PF.php>. La acest URL puteți găsi chestionarul celor 16 Factori de Personalitate construit de [Raymond Cattell](#), unul dintre cei mai importanți cercetători în domeniul psihologiei. Website-ul vă permite aplicarea gratuită a chestionarului, și oferă și o descriere minimală dar utilă a scorurilor pe care le obțineți.

Începuturile chestionarului 16 PF Cattell¹³ se întrezăresc în munca lui [Gordon Allport](#) care a colectat nu peste 4000 de cuvinte/termeni în limba engleză care pot fi folosiți ca descriptori de personalitate. Ulterior, acești descriptori au fost reduși la cca. 171 de către Raymond Cattell, care și-a finalizat munca prin identificarea a 16 dimensiuni majore de personalitate. Cele 16 dimensiuni sunt:

---

¹³mai multe, [aici](#)

Dimensiune	Descriere
Abstractism	imaginativ vs. practic/pragmatic
Aprehensiune	ingrijorat vs. increzator
Dominanta	dominant vs. submisiv
Stabilitate emotionala	calm vs. incordat
Vivacitate	spontan vs. retinut
Deschidere la schimbare	flexibil vs. atasat de familiar
Perfectionism	controlat vs. indisciplinat
Importanta intimitatii	discret vs. deschis
Rationament	abstract vs. concret
Respectarea regulilor	conform vs. non-conform
Auto-sustenabilitate	auto-suficient vs. dependent
Senzitivitate	senzitiv vs. non-senzitiv
Impetuozitate (activism) sociala	dezinhibat vs. timid
Tensiune	nerabdator vs. relaxat
Vigilenta	suspiciozitate vs. incredere
Caldura (afectiune)	expansiv vs. rezervat

Deși chestionarul 16 PF Cattell este unul dintre cele mai uzitate și mai acceptate chestionare de personalitate, el nu este necriticabil. Chiar fără cunoștințe de specialitate, pot fi observate direct o serie de aspecte neclare. Spre exemplu, traducerea unora dintre termenii care desemnează “dimensiunile” de personalitate este clar imprecisă. *Căldură* este o traducere acceptabilă pentru originalul *warmth*, dar nu este neapărat și cea mai inspirată; *afectuozitate* ar fi un termen mai precis.

Mai mult încă, descrierile dimensiunilor pot fi, la rândul lor, criticabile. Este un continuum expansiv vs. rezervat potrivit pentru *afectuozitate* sau este mai degrabă apropiat de extraversiune? Această a doua întrebare sau aspect problematic este mai dificil de abordat doar prin logică pură, și necesită o analiză de validare de conținut mult mai elaborată. Însă, aspectul problematic al descrierii este vizibil încă de la bun început.

Marea majoritate a chestionarelor de personalitate conțin un număr mare de itemi (întrebări), zeci sau sute, ceea ce face ca aplicarea lor să fie și destul de anevoioasă, și supusă unor influențe nedorite precum instalarea oboselii, plictiselii, sau apariția unor factori perturbatori inopinați. În plus, atât pregătirea (instrucțiunile prealabile, aranjamentele settingului de testare, etc.) cât și calcularea și interpretarea corectă a scorurilor și, eventual, raportarea lor la standarde populaționale validate, necesită resurse (e.g., timp, materiale, expertiză, etc.)

adecvate și substanțiale. De aceea, este recomandabil ca efectuarea testărilor de personalitate să fie făcută cu consilierea și eventual îndrumarea unui specialist în domeniu.

References

- Chamorro-Premuzic, T., & Furnham, A. (2005). *Personality and intellectual competence*. L. Erlbaum Associates.
- Hogan, R., Johnson, J., & Briggs, S. R. (Eds.). (1997). *Handbook of personality psychology*. Academic Press.
- Miller, A. R., & Shelly, S. (2000). *The complete idiot's guide to personality profiles*. Alpha Books.